

Comunicacions a la Junta de l'Exposició de Barcelona, exposant un plan d'organització per al futur «Museu d'Etnografia de Catalunya».

I

Excm. Sr. President de la Junta de l'Exposició de Barcelona. (x)

De molt temps ençà es sent intensament la necessitat d'estudiar l'esperit popular en allò que té de més arrelat i més ingenu alhora. Els uns s'han decantat per l'atracció de l'aspecte pintoresc; altres, per la simplicitat de la congenialitat; altres encara per l'esperit inquisitiu o històric, quan no han estat moguts per la recerca dels veritables fonaments de la nacionalitat. N'hi ha prou, però, amb nomenar la paraula «Folklore» i repassar el contingent positiu de la nostra bibliografia folklòrica, per a veure com una part importantíssima de les manifestacions o produccions directes de la capacitat humana del poble ha restat fora d'aquests estudis, justament en l'hora de més perill.

Aquesta part és aquella que per extensió podríem comprendre sota el nom de *Folklore material*, l'estudi sistemàtic del qual, circumscrit a la nostra terra, deuríem designar amb el nom de *Etnografia de Catalunya*, entenent aquesta paraula en el seu sentit més ample, comprensiva de totes les terres de llengua catalana. L'urgència d'atendre aquest estudi ens ve justificada per diverses raons. D'una part, l'emulació i amor propi despertats per la fundació i desenrotll de col·leccions i museus d'aquesta naturalesa en molts indrets, dels quals no ens cal retraure sinó els més veïns, com són el provençal d'Arles, el basc de San Sebastián, el portuguès de Lisboa i l'italià de Florença. Però una raó més poderosa encara ens mostra la fretura de l'esmentat estudi, això és: el perill que corren tots aquells objectes que per haver pogut cridar l'atenció dels artistes o dels antiquaris, estan exposats a desaparèixer del lloc d'origen i a desnaturalitzar-se. I els altres objectes de confecció casolana o camperola que no han merescut fins ara la dubtosa protecció del col·leccionista mercantilista, van desaparèixer també davant l'invasió ràpida dels objectes uniformes de bàçar.

Si deixàvem perdre en absolut uns i altres objectes, ens faltaria després la possibilitat de nacionalitzar fonamentalment els estils artístics, i no podríem estudiar l'evolució indígena de la vida econòmica i de les indústries casolanes i pageses, i no podríem, doncs, trobar mai la base per a intensificar, idealitzar i enfortir la vida nacional, no solament en l'emulació i competència amb la dels altres països, sinó també en el coneixement veritable de les característiques pròpies.

La necessitat d'acudir oportunament a la salvació de l'Etnografia catalana, donant-li una definitiva base d'estudi, ha juntat en un mateix desig les diverses entitats que a Barcelona es dediquen a estudis relacionats més o menys directament amb l'Etnografia i han cregut veure en els plans de la futura Exposició d'Indústries Elèctriques i en sa secció ètnica, una ocasió apropiada per a poder contribuir al bon èxit d'aquella en l'esmentada secció, i per a que aquest primer impuls donat a l'Etno-

(x) La redacció d'aquesta primera comunicació fou encomanada al Dr. T. de Aranzadi (de l'Aaxiu). — N. de la D.

grafia catalana serveixi de fonament a un Museu definitiu que li fos dedicat. Aquest Museu podria aleshores servir d'enllaç als de Lisboa, Mondariz, San Sebastián, Arles, Florença i Palerm, a més d'altres més septentrionals, per als indispensables estudis comparatius, i podria també servir d'estímul a altres poblacions de Catalunya i en general d'Espanya.

Aquests són el pensament, el motiu i l'ocasió que'ns indueixen a dirigir-nos a V. E. oferint el nostre treball i sollicitant son apoi per poguer portar a la pràctica la nostra idea. La recollida d'objectes vindria avalorada amb dades diverses: llingüístiques; d'ús, expressat amb termes locals explicatius; de les condicions de sexe, ofici, etc., del confeccionador; d'origen, casolà o local de l'objecte; de l'actualitat o època del seu ús; de la tècnica de confecció; del comerç que s'en fa i per quins medis i camins; del cost i circumstàncies d'adquisició (o del nom del donador o prestatari) de les peces o troços que hi faltin. S'extendria aquesta recollida als objectes materials que constitueixen el parament de la casa pagesa i de l'habitació popular en general, a les eines del treball agrícola i del pastoreig, del transport, de la caça i de la pesca, de l'indumentària, de l'ornamentació, de les insígnies populars, del culte i de l'art populars, del joc i de les joguines de factura infantil; fotografies, dibuixos; models dels nuclis de població, cases, cabanyes, estables, forns, barques, ponts rústecs, escenes camperoles, de treball, de traginants, de comitatives, dances, etc.

Per a aquesta tasca s'hauria de distribuir el treball entre persones apropiades per la competència professional (arquitectes, músics, mariners, etc.) o per llurs coneixements i relacions personals en determinada comarca o per altres motius especials d'efectivitat objectiva. La unitat superior del treball de cada col·laborador s'obtidria per medi d'unes cèdules (el model de les quals proposariem) destinades a la catalogació de cada objecte o document gràfic que s'obtingués. En aquestes cèdules es consignarien abans de l'ingrés en la col·lecció les dades corresponents a l'objecte, formant-ne sa documentació autèntica. Una vegada recollits els objectes, procurariem agrupar-los segons llur agrupació consuetudinària, evitant incongruències amb els de distinta comarca; els buits que quedessin ens guiarien en successives exploracions. Quan l'abundància dels objectes de condició anàloga per l'ús, pel material, per la forma o per la ornamentació ho permetés, podríem organitzar sèries comparatives d'objectes anàlegs de distintes comarques i també amb objectes de procedència estrangera, obtinguts per canvi.

Organisada que fos la col·lecció etnogràfica, podria servir de base per a una sèrie de conferències científiques en les quals poguessin intervenir homes de ciència dels diferents països on l'Etnografia ha pres desenrotlló, constituint el fonament per a la total i definitiva sistematització d'aquests estudis en la nostra terra.

Si aquest plan, exposat a grans línies, mereix l'aprovació de V. E., no dubtem que es dignarà otorgar-nos, en la forma que oportunament podria precisar-se, la delegació tècnica i la cooperació econòmica necessària per a poder-lo dur a la pràctica.

Déu vos guardi molts anys.

Barcelona, 9 de març de 1917.

J. Massó i Torrents, President del «Centre Excursionista de Catalunya». — *A. Duran i Sanpere*, President de la Secció de Folklore del mateix Centre. — *Telesforo de Aranzadi* i *T. Carreras i Artau*, de l'ARXIU D'ETNOGRAFIA I FOLKLORE DE CATALUNYA. —

Antoni Griera, Pvre., de la Secció Filològica de l'«Institut d'Estudis Catalans». — J. Martorell, de la «Conservació de Monuments» de la Diputació de Barcelona. — Cebrià Montoliu, del «Museu Social». — Joaquim Folch i Torres, professor a l'«Escola superior dels Bells Oficis» i de les Oficines tècniques dels Museus de Barcelona. — Ramon N. Comas, de la Secció de Folklore del C. E. de C. — Josep M.ª Batista i Roca (de l'ARXIU), Secretari del Comitè.

II

Excm. Sr. President de la Junta de l'Exposició de Barcelona. (1)

El Comitè constituït per a l'organització del Museu Etnogràfic de Catalunya, d'acord amb lo que fou exposat en la conferència que'ls seus membres Srs. A. Duran i Sanpere, T. d'Aranzadi i T. Carreras i Artau, celebraren amb el Comissari de l'Exposició de Barcelona Sr. Francesc Cambó i el Sr. M. Rubió i Bellver, té l'honor de presentar a l'il·lustrada consideració de la Junta de l'Exposició el següent plan d'organització i de treball, com a complement de la primera comunicació.

Abans que tot, aquest Comitè manifesta la seva conformitat amb la proposició que li fou feta d'adherir-se a la Secció Històrico-Artística de l'Exposició de Barcelona, especialment a la part d'Art popular.

Missió del Comitè. A). — Tenint en compte que baix el nom d'Etnografia s'hi aplega un aspecte peculiar de totes les manifestacions de l'activitat d'un poble, de recollir les quals n'estan encarregades en llur part històrica o d'evolució diferents seccions d'aquesta Exposició, aquest Comitè creu que una de ses més importants missions ha de consistir en assessorar, i en quant sia necessari intervenir, totes les altres seccions per a tot allò que faci referència a les matèries etnogràfiques.

Aquest punt el creiem del més alt interès per tal que'ls materials sien escollits i classificats amb un rigorós criteri científic, per fer de manera que'l dia de demà es prestin a profitosos estudis de caràcter etnogràfic.

B). — Una altra de nostres missions ha de consistir en dur a cap totes les gestions i treballs que calguin per a la preparació del futur Museu d'Etnografia de Catalunya, el qual podrà constituir un dels resultats permanents i del major interès per a l'estudi de nostra cultura que de la present Exposició podran derivar-se.

C). — L'adquisició i acoblament d'objectes d'interès etnogràfic, especialment els compresos baix els següents apartats:

1. Fotografies i dibuixos de tipus populars i d'escenes de la vida social (treball, joc, cerimònies, etc.). Estampes antigues a això referents.

2. Fotografies, plànols i models en escala reduïda de la casa popular, cabanes, sitges, ponts, etc.

3. Moblatge de la casa. Com a ideal podria senyalar-se la reconstrucció d'un interior autèntic, amb ses parets, sostres, vigues i trespol originaris.

La llar. Forn. Atuell de cuina. Calefacció i il·luminació domèstiques. Indústries domèstiques (pa, mantega, formatge, etc.). Relloctges de sol. Galliners, colomars, estables, corts, etc. Marques de propietat en els ramats, esquilades, cremades o tallades.

(1) La redacció d'aquesta segona comunicació fou encomanada a D. Josep M.ª Batista i Roca (de l'ARXIU). — N. de la D.

4. Indumentària. Calçat.
5. Ornament personal. Joies, pintes, bastons. Pentinat. Tatuatge.
6. Jocs i juguines.
7. Instruments músics.
8. Eines pel treball del lli i del cànem, i per filar i teixir.
9. Eines agrícoles. Arades. Jous. Carretes. Collars, guarniments, etc.
10. Oficis. Pesos i mides. Símbols, ròtuls, marques, etc.
11. Cistelleria. Indústria suro-tapera, etc.
- Navegació: models de barques, rem, veles, banderes, etc.
- Pesca. Xarxes, ams, etc.
- Caça. Trampes, reclams, gàbies, etc.
12. Insignies. Vares de batlle, insignies de gremis i confraries, de l'agutzil, pregoner...
13. Medicina popular. Instruments, amulets, filtres, etc.
14. Objectes de bodes i bateigs.
15. Objectes de festes i aplecs. Màscare, vestits. Formes de pans, coques, tortells, etc. Mones de Pasqua. Figures de pessebre. Palmes.
16. Objectes del culte popular. Reliquiaris, medalles, records de romeries, vestits de processons, etc.
17. Objectes funeraris. Làpides, ofrenes, dol, etc.

Manera de treballar.—El plan del desenrotllament del treball d'aquest Comitè en quant a la recerca i adquisició dels objectes que hauran de constituir el Museu d'Etnografia de Catalunya, es basarà en la delegació i especialisació de treballs sempre baix l'inspecció del Comitè. A aquest fi es compta amb el següents elements:

a). — Persones delegades arreu de Catalunya, de reconeguda competència, com és ara els Conservadors dels Museus provincials, diocesans i comarcals; Centres excursionistes, etc.

b). — L'ARXIU D'ETNOGRAFIA I FOLKLORE DE CATALUNYA (Universitat de Barcelona), posa a disposició del Comitè la seva xarxa de col·laboradors estesa per Catalunya, Roselló, València i Balears. A aquesta fi els hi circularà tots els qüestionaris i instruccions que sien necessaris, obrint a més una secció especialment dedicada al Museu en sa publicació anual d'«Estudis i Materials».

c). — La Secció Filològica de l'«Institut d'Estudis Catalans» posa igualment a disposició del Comitè els seus col·laboradors per a l'obra del Diccionari General de la Llengua Catalana, de la mateixa manera escampats per Catalunya, Rosselló, València i Mallorca.

d). — Missions especials encarregades a persones competents baix les instruccions del Comitè per a fer estudis i recerques sobre punts concrets.

S'és encarregada ja al Sr. A. Capmany la formació del Calendari de les dances populars de Catalunya. Seguirà el Calendari sobre diversos temes, per tal de registrar totes les festes i cerimònies populars que tenen lloc a la nostra terra en el transcurs de l'any, i facilitar d'aquesta manera la recopilació de documents gràfics de la vida espiritual del nostre poble.

Es de tot punt necessari emprendre immediatament els treballs indicats, en especial els estudis preparatoris i l'adquisició d'objectes. Cada dia que passa es perd un objecte d'ús tradicional, substituint-se per altres de fabricació moderna; amb prou feines podrà arribar-se a temps a recollir els vestits típics de moltes comarques; el nostre poble va evo-

lucionant ràpidament, i cal, per tant, emprendre les nostres tasques amb una rapidesa proporcionada.

Per via d'assaig i amb l'intent exprés de desvetllar el gust i l'interès per aquesta mena d'estudis, el Comitè intentaria una exposició monogràfica de materials relatius al tema central «La Llar».

Per començar els treballs a dalt indicats, adquirir objectes, despeses de viatge i transport, etc., el Comitè creu que pel present és necessària una partida de vint i cinc mil pessetes.

Déu vos guardi molts anys.

Barcelona, 29 de maig de 1917.

Per acord i en representació del Comitè, *Telesforo de Aranzadi*. — *A. Duran i Sanpere*. — *T. Carreras i Artau*.